

**ArcheoPro Archeologisch rapport
Nr 18056**

**Boerenkamplaan 23, Someren
Gemeente Someren
Inventariserend Veldonderzoek (IVO-0);
Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek**

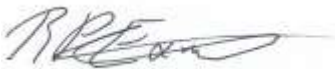
Richard Exaltus
Joep Orbons

Januari 2019

ArcheoPro

ArcheoPro Archeologisch rapport Nr 18056

Boerenkamplaan 23, Someren Gemeente Someren Inventariserend Veldonderzoek (IVO-0); Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek

Colofon	
Opdrachtgever	Van Dun Advies BV, Postel 8, 5711 ET Someren
Projectcode	18-105
Bestandsnaam	ArcheoPro Rapport Boerenkamplaan 23, Someren 2019 01 31
Versie	31-01-2019
Status	Definitief
Archis melding (OM nummer)	4617449100
Bevoegd gezag	Gemeente Someren
Opslagplaats documentatie	Provincie Noord-Brabant
ISSN	1569-7363
Auteur	Richard Exaltus, Joep Orbons
Projectleider	Richard Exaltus
Projectmedewerkers	Richard Exaltus, Joep Orbons
Onderaannemers	Niet van toepassing
Autorisatie	Drs R.P. Exaltus; senior-archeoloog
	
Uitgegeven door ArcheoPro © Copyright 2018 ArcheoPro, Eijsden	
ArcheoPro Sint Jozefstraat 45 NL 6245 LL Eijsden Nederland	
Tel : 0(0 31) 43 3672586 www.archeopro.nl	
Kamer van Koophandel Limburg: 14117581 e-mail: info@archeopro.nl	

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	5
1.1 Algemeen.....	5
1.2 Locatiegegevens (LS02).....	5
1.3 Aard van de ingreep (LS01).....	5
1.4 Onderzoek (LS01).....	6
2 Bureauonderzoek.....	9
2.1 Methode en bronnen.....	9
2.2 Geo(morfo)logie, aardkunde en bodem (LS04).....	11
2.3 Archeologie (LS01/LS04).....	16
2.4 Historie (LS03).....	21
2.5 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel (LS05).....	27
2.6 Onderzoeksstrategie (LS05).....	28
3 Veldonderzoek.....	29
3.1 Verrichte werkzaamheden (VS03).....	29
3.3 Resultaten booronderzoek (VS03).....	30
4 Conclusies en aanbevelingen (VS07).....	35
5 Selectieadvies (Gemeente Someren).....	35
Verklarende woordenlijst.....	37
Archeologische tijdschaal.....	37
Bronnen.....	38
Digitale bronnen.....	39
Literatuur.....	39
Bijlage 1: Boorbeschrijving.....	40
Betekenis van de afkortingen:.....	42

Samenvatting

Op 14 juni 2018 is door ArcheoPro een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) uitgevoerd op een terrein aan de Boerenkamplaan 23 te Someren. De aanleiding tot het onderzoek vormt de voorgenomen sloop van de huidige opstallen en vervanging door nieuwbouw van twee onder één kap woningen.

Het archeologisch onderzoek betrof een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) met bureaustudie. Bureauonderzoek heeft tot doel om op basis van beschikbare informatie te komen tot een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel. Het Inventariserend Veldonderzoek heeft vervolgens tot doel om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van veldwaarnemingen. Hiermee kan de vraagstelling beantwoord worden of binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig (kunnen) zijn en of deze vervolgonderzoek en/of planaanpassing vereisen.

Volgens het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel geldt voor het plangebied in verband met de ligging buiten een gradiëntzone en niet nabij een (voormalige) waterloop, een lage verwachting voor bewoningsresten uit het paleolithicum tot en met het mesolithicum. Voor bewoningsresten uit het neolithicum tot en met de vroege-middeleeuwen is de verwachting hooguit middelhoog omdat deze (zoals uit eerder onderzoek blijkt), met name liggen op de hogere delen van het dekzandlandschap ten oosten van het plangebied. De verwachting voor nederzettingsresten uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd is daarentegen hoog in verband met de ligging tussen de historische bebouwing langs de Boerenkamplaan.

Om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen zijn binnen het plangebied veertien boringen gezet en is een kijkgat gegraven.

Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat de bodem binnen het deel van het plangebied rond de huidige bebouwing een halve meter tot een meter in de C-horizont is verstoord. In deze zone is nauwelijks nog kans op de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten. Op de overige delen van het plangebied kunnen vanaf ongeveer een halve meter beneden het maaiveld delen van grondsporen aanwezig zijn.

1. Inleiding

1.1 Algemeen

Opdrachtgever	Van Dun Advies BV, Postel 8, 5711 ET Someren
Contactpersoon opdrachtgever	Frans van den Borne
Datum uitvoeringveldwerk	6 juni 2018
Archis onderzoeksmelding	4617449100
Bevoegd gezag:	Gemeente Someren
Bewaarplaats vondsten:	Provincie Noord-Brabant
Bewaarplaats documentatie	Provincie Noord-Brabant

1.2 Locatiegegevens

(LS02)

Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Someren
Plaats	Someren
Toponiem	Boerenkamplaan 23
Globale ligging	Aan de zuidrand van Someren; ten oosten van de Boerenkamplaan
Hoekcoördinaten plangebied	178198 / 376482 178198 / 376536 178251 / 376536 178251 / 376482
Oppervlakte	0.14 Hectare
Eigendom	Particulier
Grondgebruik	Tuin en braakliggend terrein (na sloop schuur)
Hoogteligging	Ca. 26 m +NAP
Bepaling locaties	GPS Garmin, meetlinten

1.3 Aard van de ingreep

(LS01)

Aard ingreep	Sloop van een woning met bijgebouwen en de bouw van een nieuwe twee- onder één kap woning.
---------------------	--

1.4 Onderzoek

(LS01)

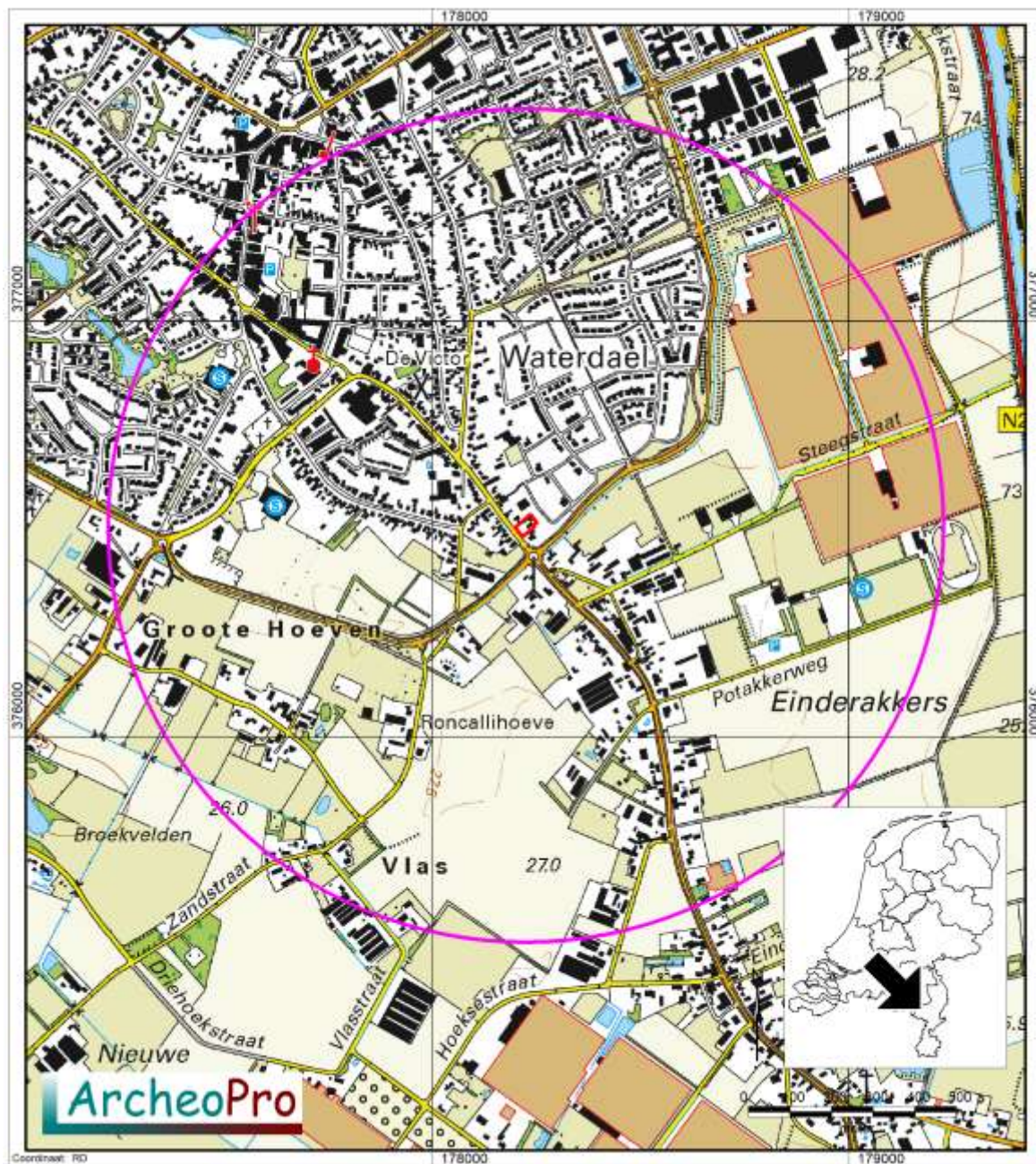
Op 14 juni 2018 is door ArcheoPro een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) uitgevoerd op een terrein aan de Boerenkamplaan 23 te Someren. De aanleiding tot het onderzoek vormt de voorgenomen sloop van de huidige opstallen en vervanging door nieuwbouw van twee onder één kap woningen.

Het archeologisch onderzoek betrof een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) met bureaustudie. Bureauonderzoek heeft tot doel om op basis van beschikbare informatie te komen tot een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel. Het Inventariserend Veldonderzoek heeft vervolgens tot doel om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van veldwaarnemingen. Hiermee kan de vraagstelling beantwoord worden of binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig (kunnen) zijn en of deze vervolgonderzoek en/of planaanpassing vereisen.

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in een zone die in verband met de ligging binnen een zone van categorie 3. Het betreft gebieden met een archeologische waarde in verband met de ligging in een historische kern. Hier is archeologisch onderzoek vereist bij bodemingrepen die dieper reiken dan veertig centimeter en die meer dan honderd vierkante meter beslaan. Om in deze zone een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

ArcheoPro voert haar onderzoeken uit conform de hiervoor vastgelegde normen en richtlijnen (KNA 4.0 en SIKB BRL 4000) en is in het bezit van de daarvoor vereiste BRL 4000 certificaten 4002 en 4003.

Het onderzoek is uitgevoerd door drs. R.P. Exaltus (senior-archeoloog), ing. P.J. Orbons (senior vakspecialist) en H. Rik (veldtechnicus).

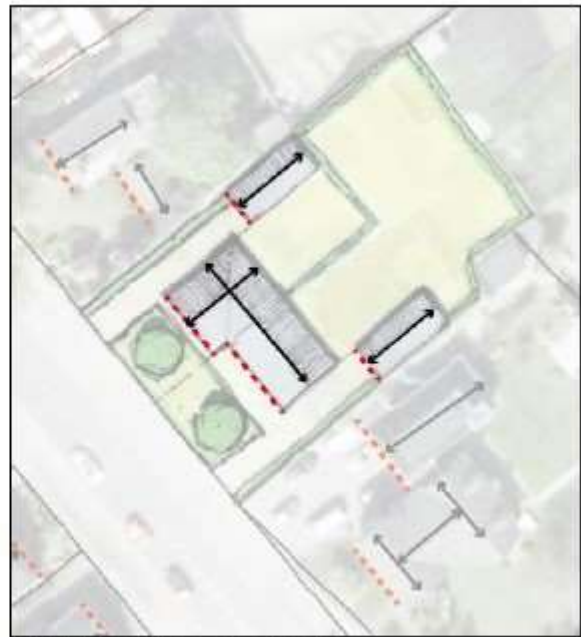

Figuur 1: De ligging van het plangebied (rood omlijnd) met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft ¹

¹ Bron: Kadaster Topografische Dienst, Top25Raster, Top10Vector, GBKN kaarten, Emmen 2008.

Afbeelding 1 Huidige situatie

Afbeelding 2 Beoogde situatie

Figuur 2: De huidige opstallen binnen het plangebied die na sloop vervangen zullen worden door twee onder één kap woningen²

² Bron: Van Dun Advies

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode en bronnen

Onderzoeksgebied bureauonderzoek: Cirkel met een straal van één kilometer rond het centrum van het plangebied

Tijdens het bureauonderzoek wordt door de bestudering van beschikbare bronnen, kennis vergaard omtrent de bodem en geologie van het onderzoeksgebied en de hierin bekende en te verwachten archeologische waarden.

Aan de hand van de resultaten van het bureauonderzoek kan de beste aanpak voor het veldonderzoek worden bepaald.

Hierbij zijn de volgende bronnen geraadpleegd (voor bronvermelding; zie ook literatuurlijst, dit geldt ook voor de kaarten die in de tekst opgenomen zijn):

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
- Archeologische MonumentenKaart (AMK)
- ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS)
- Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965, 1:50.000
- Bodemkaart 1:50.000
- Gemeente Someren, Archeologische beleidskaart
- Historische topografische atlas van Noord-Brabant 1836-1843, 1:25.000
- Geomorfologische kaart 1:50.000
- Geologische kaart 1:50.000
- Grote historische atlas van Nederland 1:50.000 1838-1857 (Deel Zuid)
- Grote historische topografische atlas van Nederland, provincie Noord-Brabant 1:25.000 1894-1926
- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Kadastrale minuutplan met aanwijzende tafels, 1830
- Provincie Noord-Brabant, Cultuurhistorische waardekaart

Figuur 3: Luchtfoto met daarop rood omlijnd het plangebied³

³ Bron: <http://maps.google.nl>

2.2 Geo(morfo)logie, aardkunde en bodem

(LS04)

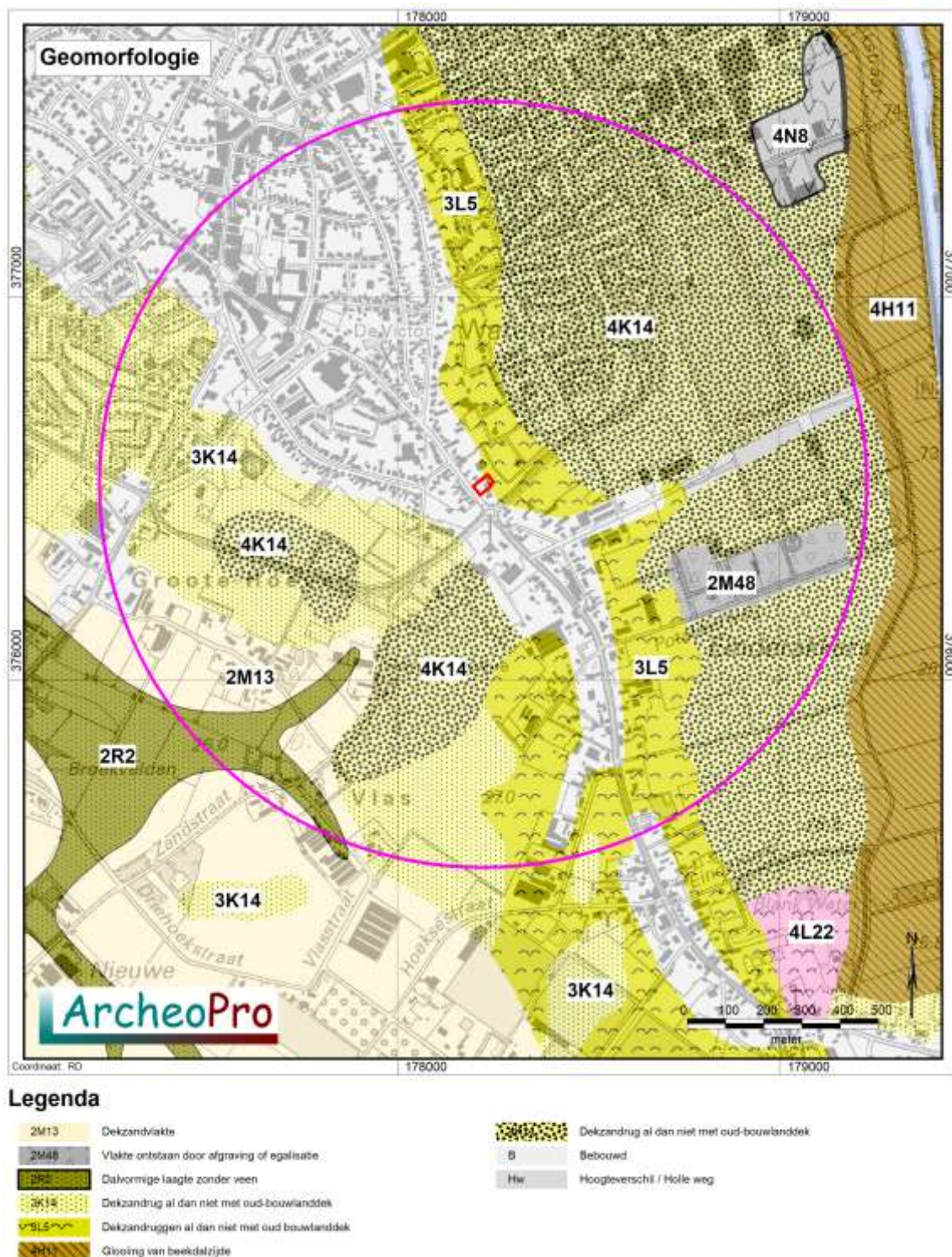
Het plangebied ligt in de Roerdalslenk, ten westen van de overgang met het hoger gelegen Peelblok. Door de hogere ligging vormt het Peelblok een waterscheiding. Ten westen van het Peelblok stroomt het water via de slenk richting 's Hertogenbosch en ten oosten monden de rivieren in de Maas uit. In het Pleistoceen (2,6 miljoen - 11.755 jaar geleden) is de laaggelegen slenk opgevuld met rivierafzettingen van de Rijn en de Maas (Formatie van Beegden) en aan het einde van het Pleistoceen met dekzand (Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel). Op het Peelblok zorgde erosie ervoor dat het dekzandpakket verdween. Hierdoor kunnen de Pleistocene rivierafzettingen op het Peelblok al vanaf de oppervlakte worden aangetroffen, terwijl het dekzandpakket in de Roerdalslenk tientallen meters dik kan zijn. Ten gevolge van de vrijwel continue zeespiegelstijging gedurende het Holoceen (vanaf 11,755 jaar geleden), is ook het grondwater gestegen en zijn de laagste delen van het dekzandlandschap dermate sterk vernat dat hierin veen is ontstaan.

Het plangebied zelf ligt in een gebied waar de rivierafzettingen, behorende tot de Formatie van Beegden, zijn bedekt met een laag dekzand. In verband met de ligging binnen de bebouwde kom, is het plangebied geomorfologisch, niet gekarteerd. Volgens de Landschappenkaart van de gemeente Someren (behorend bij de archeologische kaart) ligt het plangebied op een dekzandvlakte.

Deze dekzandvlakte (figuur 4, code 2M14) wordt door de geomorfologische kaart ten westen van het plangebied aangegeven.. (figuur 4, code 2R2). In de nabijheid van het plangebied liggen geen oude waterlopen. De dekzandruggen zijn goed herkenbaar op de uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; figuur 5). Hierop is tevens te zien dat het plangebied op een relatief laaggelegen deel van het dekzandruggen-landschap ligt. Ten westen en ten oosten van het plangebied loopt het dekzandlandschap aanzienlijk op.

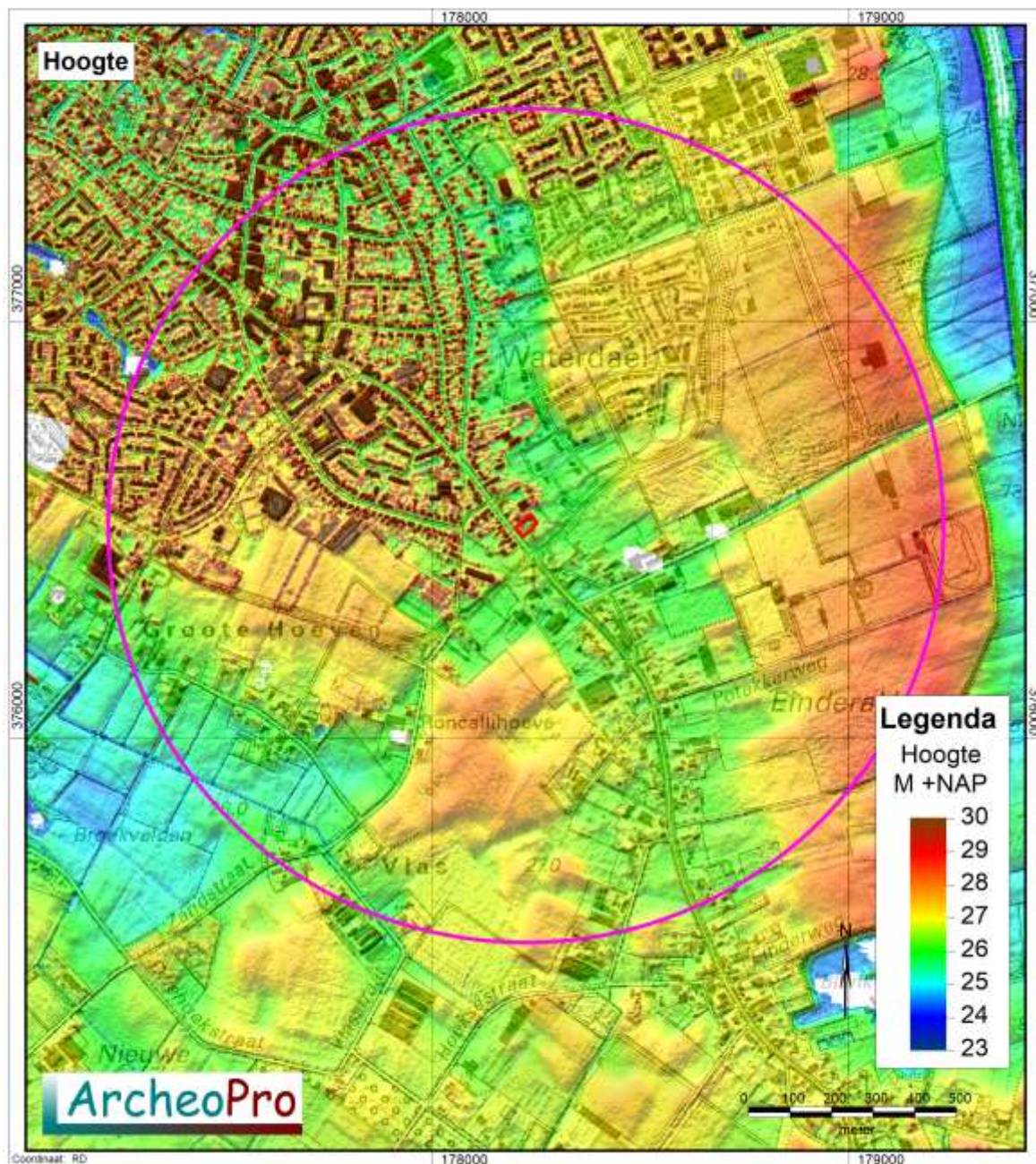
Op de drogere delen van het dekzandlandschap zijn veelal veldpodzolgronden ontstaan. Deze worden gekenmerkt door een uitspoelingslaag (E-horizont) en een inspoelingslaag (B-horizont). De B-horizont gaat veelal via een overgangslaag (de BC-horizont) over in het niet door bodemvorming beïnvloede zand (de C-horizont).

De bodemkaart van Nederland (figuur 6) geeft binnen het plangebied de aanwezigheid aan van hoge zwarte enkeerdgronden die zijn gevormd in lemig fijn zand (legenda-eenheid zEZ23 op figuur 6). Dergelijke gronden worden gekenmerkt door de aanwezigheid van een akkerdek van meer dan een halve meter dikte. De grondwatertrap VI betekent dat het redelijk goed ontwaterde bodems betreft. Op de nabijgelegen hogere delen van het dekzandlandschap hebben de bodems echter een grondwatertrap VII.

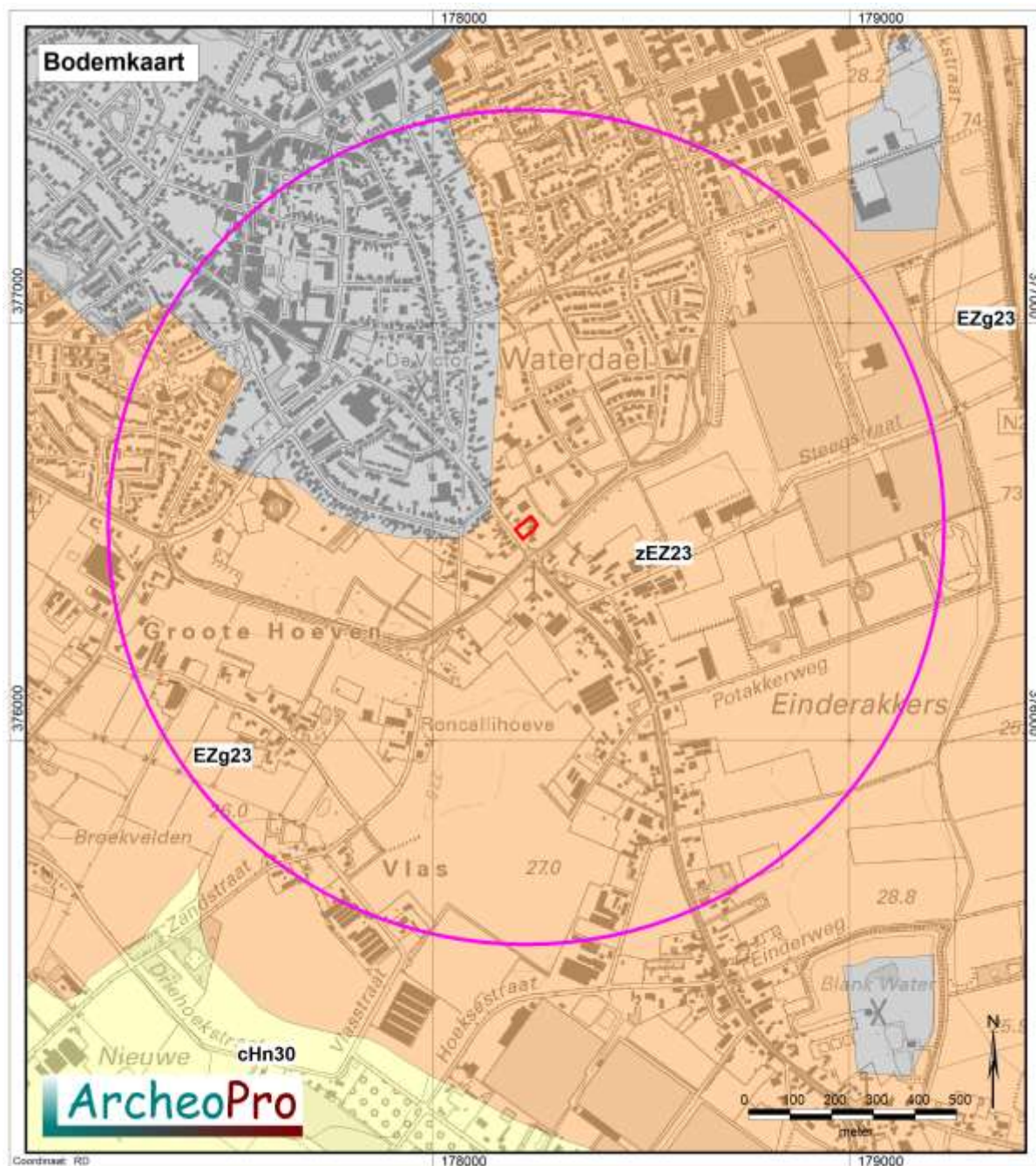
Figuur 4: Uitsnede uit de geomorfologische kaart met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft⁴

⁴ Bron: Stichting voor Bodemkartering: Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, Staring Centrum, Wageningen, 1989

Figuur 5: Uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft⁵

⁵ Bron: Rijkswaterstaat, Servicedesk Data, AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), Delft

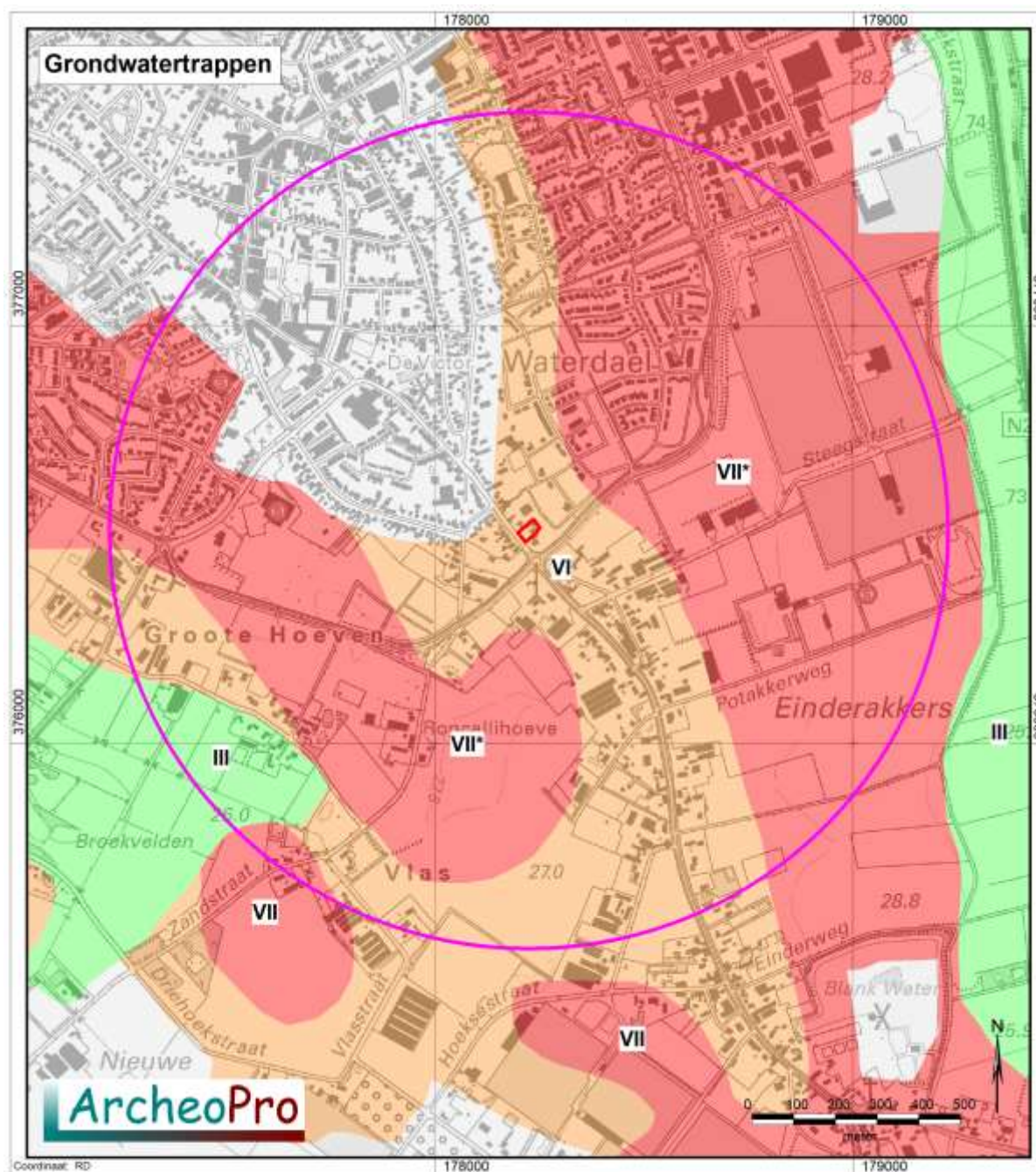

Legenda bodemkaart

- Vlak- en duinvaaggronden - Laar- veldpodzolgronden - Moerige eer- en podzolgronden - Vlak- en duinvaaggronden, gooreerdgronder - Enkeerd/tuineerd gronden - Brikgronden - Leem-/woudeerdgronden/vaaggronden	- Vaaggronden - Kleigronden - Ondiepe kleigronden, potklei - Vaaggronden - Gors-, slikvaaggronden - Poldervaaggronden - Vlakvaaggronden - Veen, pelgaten, kreekbeddingen, beekdalgronden, duin- en kweidergronden, stuifzand	- Fluvistieve afzettingen, pre laat-pleistocene - Kleeflaarde of vuursteeneluvium - Mariene afzettingen, pre-pleistocene - Oude bewoningsplaatsen - Bebouwing, dijken en bovenlandstrook, opgehoogd of afgegraven - Water, moeras
---	---	--

Figuur 6: Uitsnede uit de bodemkaart met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft. Voor uitleg van de codes, zie hoofdstuk 2.2⁶

⁶ Bron: Stichting voor Bodemkartering, Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968

Legenda:

Grondwater	Winter	Zomer	Grondwater	Winter	Zomer	Grondwater	Winter	Zomer
I	---	<50	IV	>40	80-120	VII	>80	>120
II	---	50-80	V	<40	>120	VIII	>120	>200
III	<40	80-120	VI	40-80	>120	X	---	---

Figuur 7: Uitsnede uit de grondwatertrappenkaart met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft⁷

⁷ Bron g Stichting voor Bodemkartering, Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968

2.3 Archeologie

(LS01/LS04)

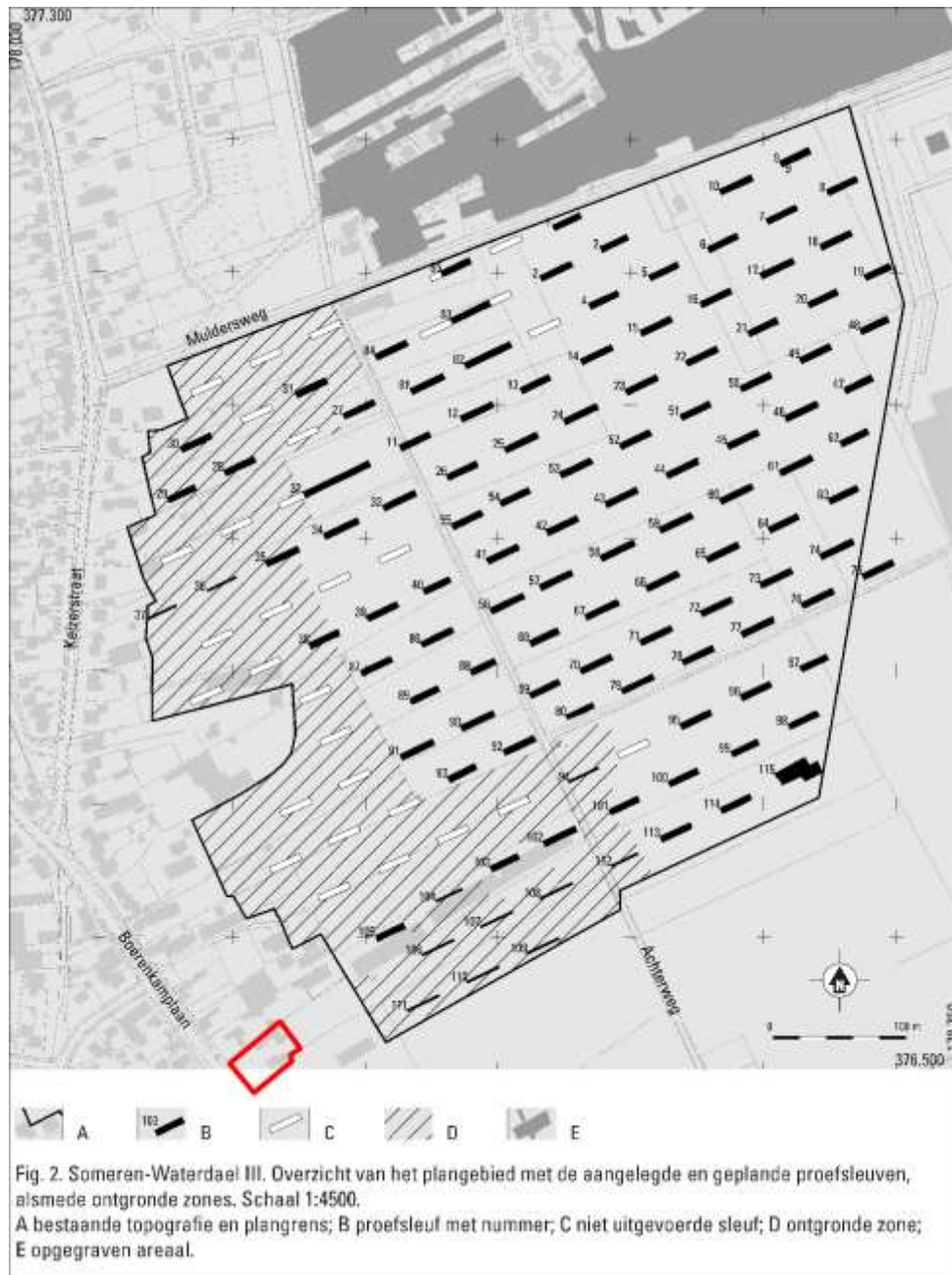
Voor dekzandgebieden in hun algemeenheid geldt dat hierbinnen bewoningssporen kunnen worden aangetroffen die dateren vanaf het laat-paleolithicum. Vuursteenvindplaatsen van jager-verzamelaars uit het laat-paleolithicum en het mesolithicum liggen veelal op relatief hooggelegen delen van het dekzandlandschap in de nabijheid van water. Later, in het neolithicum wanneer een sedentair bestaan in de plaats komt van een nomadisch levenswijze, verkiest men vooral de hoogste delen van het dekzandlandschap. Deze nederzettingskeuze blijft tot in de vroege middeleeuwen bestaan. In de late middeleeuwen en de nieuwe tijd zijn de nederzettingen met name gesticht langs doorgangswegen, op kruispunten van wegen en aan de overgangen van rivieren. In het Archeologisch informatiesysteem (Archis), zijn binnen het onderzoeksgebied van een kilometer in de omtrek van het plangebied, zes vindplaatsen bekend.

Ongeveer tweehonderd meter ten zuidwesten van het plangebied ligt de waarneming 445044. Hier zijn twee vindplaatsen aangetroffen. De paalkuilen in het noordoosten van het onderzoeksgebied, alsmede de saneringssporen zijn waarschijnlijk van de houten schuren en van een voormalige boerderij afkomstig die er vanaf de dertiger tot in de negentiger jaren van de 20e eeuw heeft gestaan. De tweede vindplaats ligt in het zuidwesten van het onderzoeksgebied. Hier zijn een cluster paalkuilen van voormalige houten schuren, een waterkuil en karrensporen van een oude weg aangetroffen. De waterkuil werd aanvankelijk gebruikt voor de opslag van bluswater en later waarschijnlijk als afval- en/of mestkuil. Tussen de twee sites is een greppel uit waarschijnlijk de 16e eeuw aangetroffen. De beide vindplaatsen zijn gedeeltelijk waar te nemen op historisch kaartmateriaal (Boots, G.J. & A.H. Schutte, 2012). De waarneming 21631 ligt een halve kilometer ten zuidwesten van het plangebied. Hier zijn talrijke aardewerkfragmenten uit de late middeleeuwen aangetroffen. De waarneming 30381 ligt hier ongeveer tweehonderd meter ten zuidoosten van. Hier zijn zes bijlen uit de bronstijd aangetroffen. De waarneming 37216 ligt bijna achthonderd meter ten noordwesten van het plangebied en betreft de vondst van een gemetselde put en een put van gestapelde plaggen met daarin aardewerkresten uit de nieuwe tijd. Deze waarnemingen zijn gedaan tijdens bouwwerkzaamheden t.b.v. de aanleg van een parkeerkelder hoek Postel/Kerkstraat. Op een diepte van -130cm kwamen grondsporen tevoorschijn, o.a. "moesbedden" en twee waterputten. De waarneming 44532 ligt tegen de noordrand van het onderzoeksgebied en betreft de vondst van een messing munt uit de Romeinse tijd.

Achthonderd meter ten oosten van het plangebied ligt de waarneming 45112. Hier heeft de Grontmij in 1999 een booronderzoek uitgevoerd in plangebied Kievitsakkers. Tijdens de veldverkenning zijn diverse scherven uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd aangetroffen, alsmede twee scherven uit de Romeinse tijd. Het booronderzoek leverde enkele scherfjes op uit de IJzertijd en diverse scherven uit de Vroege en Late Middeleeuwen. Daarnaast zijn er bot, leem, houtskool en enkele brokken tefriet aangetroffen. Ongeveer honderd meter ten noorden van het plangebied ligt de waarneming 44536. Hier is een roodbakkend geglazuurde, bolvormig pot uit de Nieuwe tijd aangetroffen met daarin twintig zilveren munten uit de achttiende eeuw. Deze pot is aangetroffen in een nis in een oude fundering, onder een stal.

De waarneming 422273 ligt bijna vierhonderd meter ten oosten van het plangebied. Hier is een twee-schepige huisplattegrond uit de Romeinse tijd opgegraven. Deze waarneming ligt binnen het onderzoeksgebied Someren Waterdael III waarin uitgebreid archeologisch onderzoek is verricht tot ongeveer honderd meter ten oosten van het plangebied (Hiddink 2007). Hierbij zijn talrijke bewoningssporen uit de ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen aangetroffen. Het westelijke deel van plangebied Waterdael III bleek in het verleden al

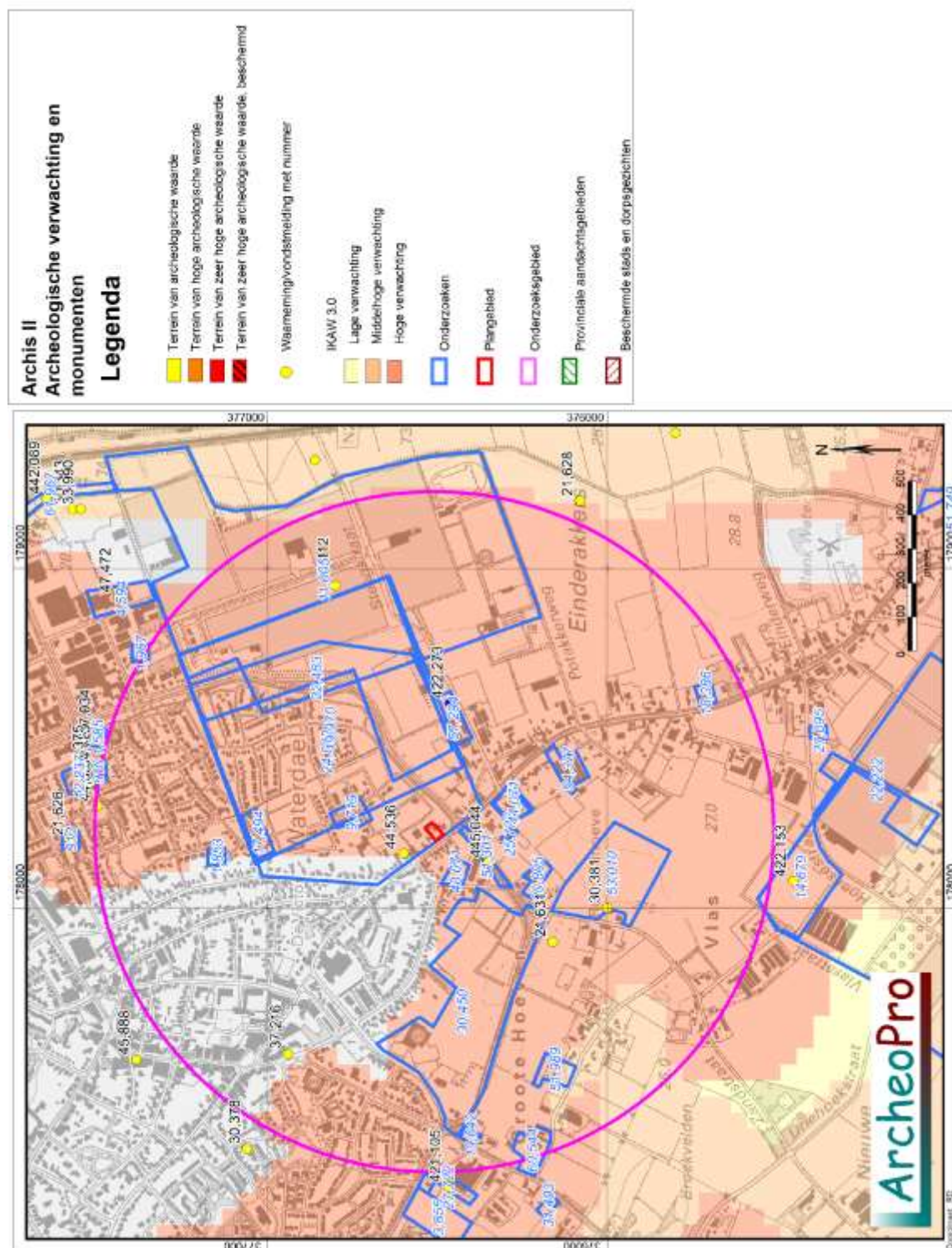
ontgrond te zijn. Hier is een groot aantal van de oorspronkelijke geplande proefsleuven niet aangelegd. Dit is ondanks de ontgraving wel gebeurd ten oosten van het onderhavige plangebied. Hier zijn op ongeveer honderd meter ten oosten van het plangebied de sleuven 105, 106 en 111 gegraven (zie figuur 8). Dit heeft slechts in put 105 enkele laat- en post-middeleeuwse sporen opgeleverd.

Figuur 8: Someren-Waterdael III. Ligging van de proefsleuven.

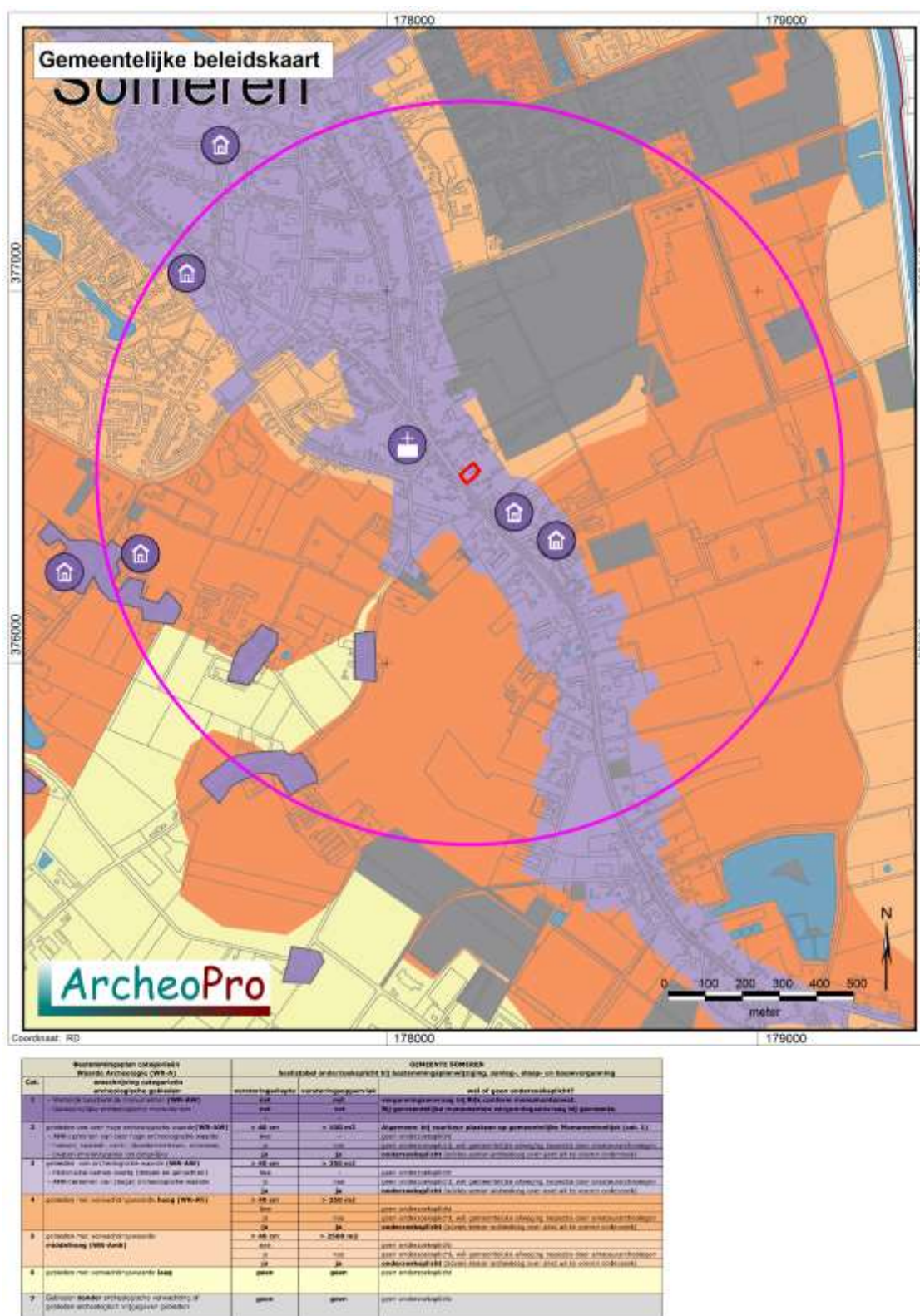
Tabel 1

Waarnemingen en Monumenten			
Nummer	Coördinaat	Periode	Vondsten
W 21631	177900/376160	IJzertijd, Middeleeuwen	Keramiek
W 30381	178000/376000	Neolithicum, Bronstijd	Steen, brons
W 37216	177570/376940	Nieuwe Tijd	Keramiek
W 44532	178300/377500	Romeinse tijd	Messing
W 44536	178160/376600	Nieuwe Tijd	Keramiek, metaal
W 45112	178950/376800	IJzertijd, Romeinse tijd, Middeleeuwen, Nieuwe Tijd	Keramiek, bot tefriet/basaltlava
W 445044	178135/376350	Middeleeuwen, Nieuwe Tijd	Keramiek, steen, glas, ijzer,
W 422273	178603/376463	Romeinse tijd	Niet van toepassing

Figuur 9: Kaart met Archis-gegevens met daarop een cirkel met een straal van één kilometer rond het plangebied die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft⁸

⁸ Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, ARCHIS III (Archeologisch Informatie Systeem), <http://archis.cultureelerfgoed.nl>

Figuur 10: Uitsnede uit de gemeentelijke beleidskaart⁹

⁹ Bron: Gemeente Someren

2.4 Historie

(LS03)

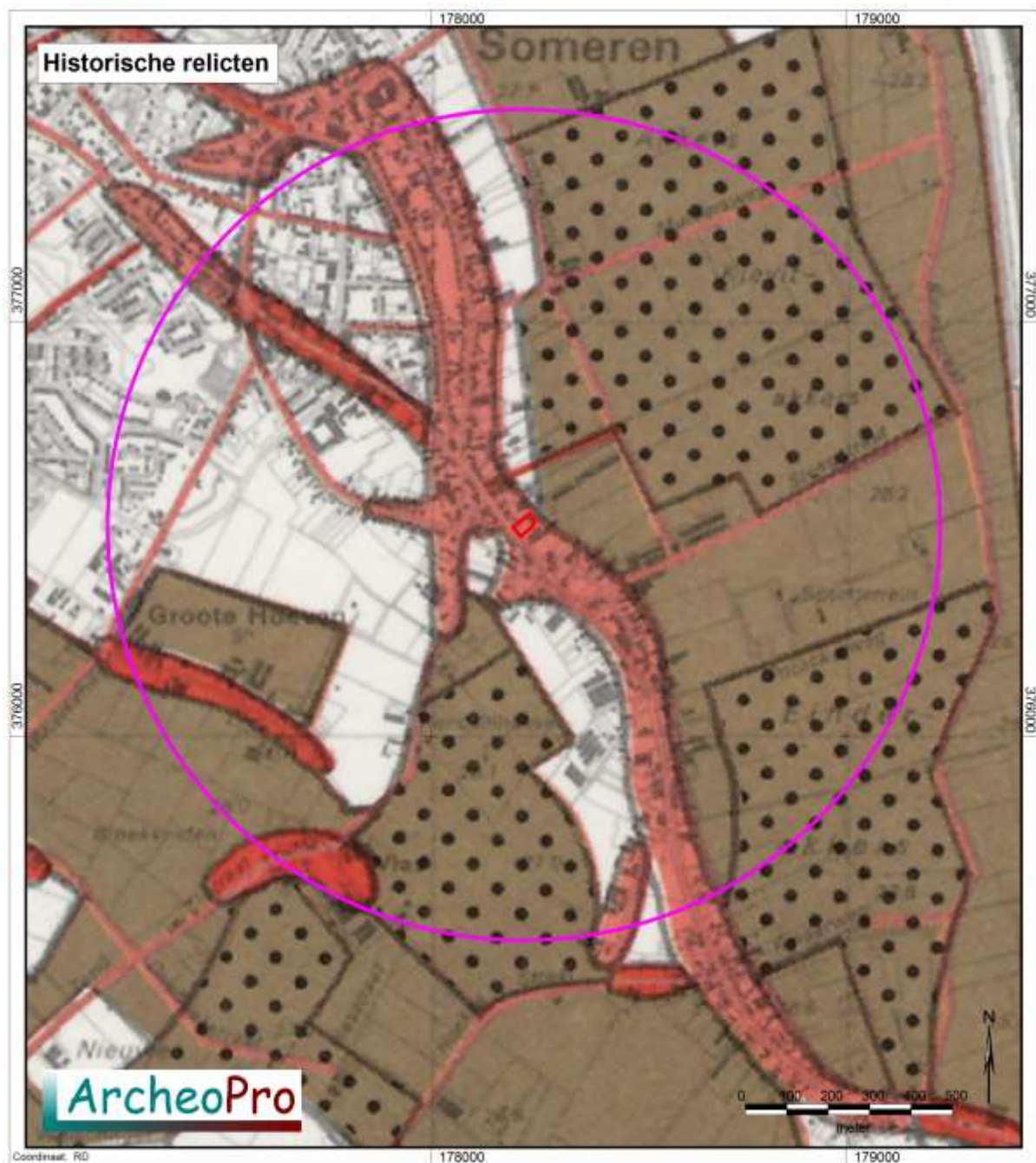
Het plangebied ligt van oudsher in een zuidelijke uitloper van de bewoning van Someren die zich uitstrekte in een lange strook van noordwest naar zuidoost. Deze strook vormde min of meer een laagte tussen hogere dekzandruggen. In deze laagte kon water worden opgevangen in drinkpoelen en putten. Direct achter de huizen lagen graslandjes en op de hogere dekzandruggen lagen de akkers. Dit is nog goed te zien op de uitsnede uit de topografische kaart uit 1845 (zie figuur 16), zowel de graslandjes als de waterputten zijn hier goed op herkenbaar. Op enige afstand ten zuiden van het plangebied begon de Peel. Langs het plangebied liepen zandpaden die naar de oostelijker gelegen Kievitsakkers leidden. Op de kadasterkaart uit de periode 1811-1832 wordt binnen het plangebied een noord-zuid gericht gebouw aangegeven dat ongeveer staat op de plaats van de huidige woning, die uit de twintigste eeuw dateert. De schuur die op de twintigste eeuwse kaarten in de noordhoek van het plangebied is afgebeeld, is inmiddels gesloopt.

Volgens de kaart van de historische landschappen en historische relictten (zie figuur 12 en 13) ligt het plangebied binnen een oude bewoningskern met aangrenzend akkerland.

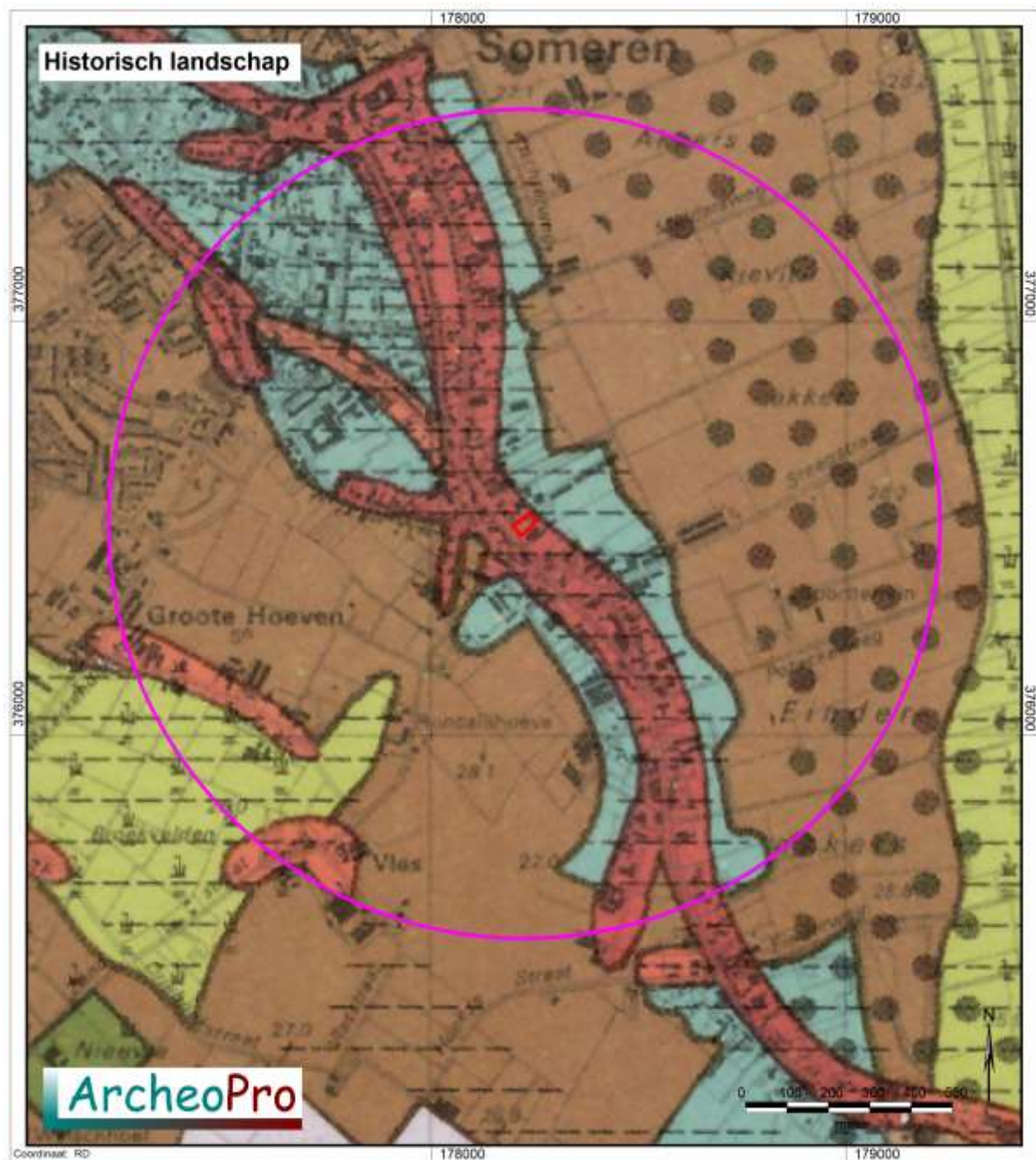
Figuur 11: Uitsnede uit de Tranchotkaart van 1805¹⁰

¹⁰ Bron: Tranchot en v. Muffling, Kartenaufnahme der Rheinlande 1803-1820

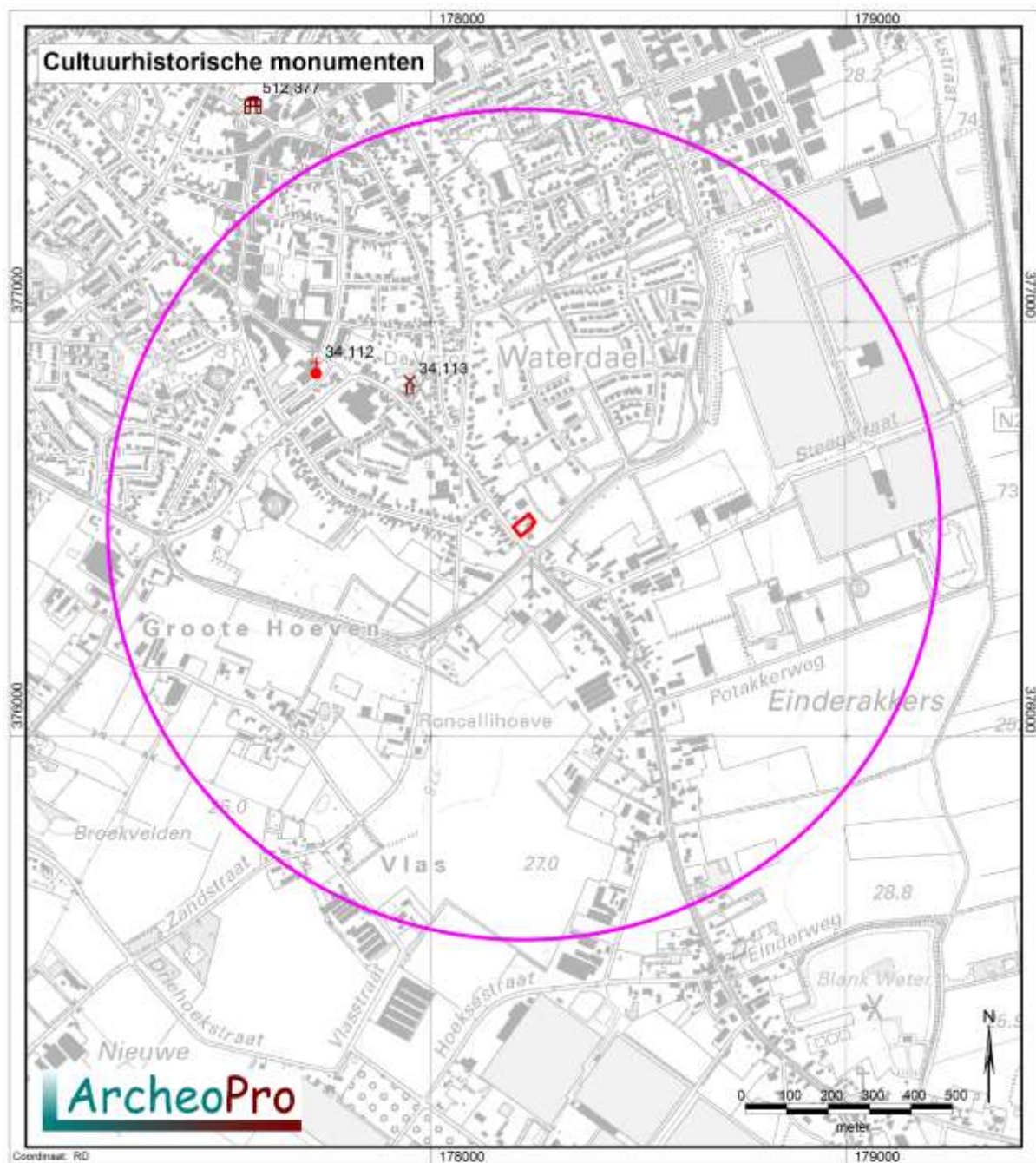
Figuur 12: Uitsnede uit de kaart met historische relictien Oost Brabant (Naar de Bont, 1993)¹¹

¹¹ Bron: Bont, Ch de., Cultuurhistorisch onderzoek Oost-Brabant, 1993

Figuur 13: Uitsnede uit de kaart met historische landschapselementen Oost Brabant (Naar de Bont, 1993) ¹²

¹² Bron: Bont, Ch de., Cultuurhistorisch onderzoek Oost-Brabant, 1993

Type rijksmonument

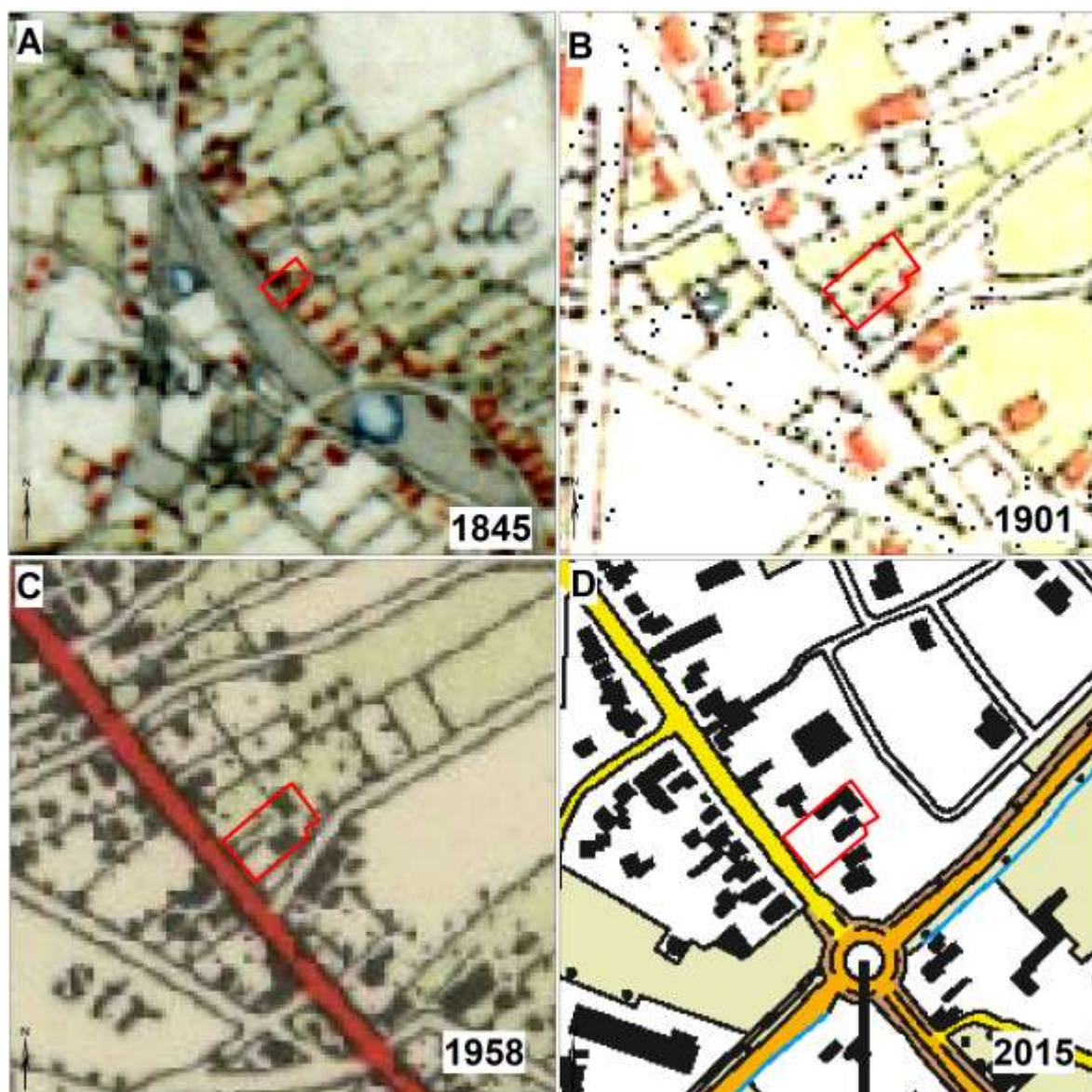
▲ Archeologie	🏰 Bouwkunst; kasteel, buitenplaats	🔴 Bouwkunst; overig
▲ Bouwkunst	⛪ Bouwkunst; kerkelijk gebouw	🟢 Bouwkunst; tuin, park, landgoed
🌿 Bouwkunst; boerderij (-deel)	★ Bouwkunst; militair object	🟡 Bouwkunst; weg-/waterwerk
🏠 Bouwkunst; gebouw, overig	⚙️ Bouwkunst; molen	🏡 Bouwkunst; woonhuis
✚️ Bouwkunst; graf, begraafplaats	🏭 Bouwkunst; nijverheid, industrie	

Figuur 14: Uitsnede uit de kaart cultuurhistorische monumenten

Figuur 15: Uitsnede uit de kadastrale kaart uit 1832¹³

¹³ Bron: Kadaster Topografische Dienst, Top25Raster, Top10Vector, GBKN kaarten, Emmen 2008

Figuur 16: Uitsneden uit de topografische kaarten uit achtereenvolgens: 1845, 1901, 1958 en 2015¹⁴

¹⁴ Bron: Kadaster Topografische Dienst

2.5 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

(LS05)

Specifieke ligging (locatie)

Het plangebied ligt van oudsher in een relatief laaggelegen zone op een dekzandvlakte en ligt binnen de zone met historische bebouwing ten oosten van de Boerenkamplaan. Op de dekzandruggen ten westen van het plangebied heeft grootschalig archeologisch onderzoek plaatsgevonden waarbij is vastgesteld dat de zone ten oosten van het plangebied in het verleden is ontgrond en dat sporen uit de ijzertijd en de Romeinse tijd hier niet doorlopen. Deze liggen op de oostelijker gelegen hogere delen van het dekzandlandschap.

Verwachte perioden (datering)

Het plangebied ligt niet in een gradiëntzone nabij een (voormalige) waterloop. Voor resten uit het paleolithicum tot en met het mesolithicum geldt derhalve een lage verwachting. Dit wordt bevestigd door het ontbreken van vindplaatsen uit deze perioden binnen het onderzoeksgebied. Resten uit het neolithicum tot en met de vroege-middeleeuwen blijken te liggen op de hogere delen van het dekzandlandschap ten oosten van het plangebied. Dit wordt bevestigd door de bevindingen van het archeologisch onderzoek in plan Waterdael III. De verwachting voor nederzettingsresten uit deze perioden is derhalve hooguit middelhoog.

Door de ligging tussen de historische bebouwing langs de Boerenkamplaan heeft het plangebied een hoge verwachting voor resten van bewoning uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Complextypen

Resten uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd bestaan uit nederzettingsresten zoals boerderijplaatsen, schuren en woningen, maar ook uit begravingsresten, (water)putten en perceelsstructuren.

Uiterlijke kenmerken

Nederzettingsresten tot en met de vroege middeleeuwen kunnen onder de bouwvoor voorkomen als concentraties van vondstmateriaal of als vullingen van kuilen (afvalkuilen, paalkuilen, waterputten, enz.). Eventuele sporen van begraving kunnen resten van crematies of inhumatiegraven betreffen.

Archeologische resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd kunnen ook (gemetselde) resten betreffen van funderingen, waterputten, beerputten en eventuele bijgebouwtjes zoals stallen en opslagruimtes.

Mogelijke verstoringen

Binnen het plangebied hebben meerdere bouw- en sloopfasen plaatsgevonden. Hierdoor zal de bodem tenminste plaatselijk, aanzienlijk zijn verstoord.

2.6 Onderzoeksstrategie

(LS05)

Tijdens het veldwerk moet allereerst worden vastgesteld hoe de bodem is opgebouwd, in hoeverre deze intact is en of hierin archeologische indicatoren aanwezig (kunnen) zijn.

Om de bodemopbouw zo exact mogelijk te kunnen bestuderen kan het beste gebruik gemaakt worden van een guts.

Indien blijkt dat de huidige grondbewerking tot in de natuurlijke bodem reikt en een goede vondstzichtbaarheid heerst, is een oppervlaktekartering het meest geschikt voor het opsporen van archeologische indicatoren. Veel van de archeologische vondsten in de omgeving van het plangebied zijn immers gedaan als oppervlaktevondsten.

Op relatief kleine terreinen past ArcheoPro standaard een dicht boornetwerk toe van minimaal twintig boringen per hectare. Vooral op terreinen die in een zone liggen die al lange tijd intensief gebruikt wordt (zoals binnen een historische kern), kunnen plaatselijk extreme verschillen bestaan in de mate van bodemverstoring. Om deze in kaart te kunnen brengen is intensief booronderzoek benodigd. Binnen het plangebied zijn veertien boringen gezet. Hierdoor is binnen het 0,14 hectare grote plangebied een boordichtheid bereikt van gemiddeld ongeveer honderd boringen per hectare. Een dergelijke boordichtheid voldoet volgens de Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek (SIKB, 2006), bij gebruik van een megaboor, ruimschoots als brede zoekoptie om vindplaatsen uit alle perioden, in zand op te sporen. Megaboringen worden gezet op de boorpunten waarop de resultaten van het boren met de zandguts hier aanleiding toe geven en waarop geen voldoende oppervlaktevondstzichtbaarheid heerst.

Zelfs met de door ArcheoPro gehanteerde hoge boordichtheid is op basis van booronderzoek nooit te garanderen dat alle typen archeologische resten kunnen worden opgespoord. De kans op het aantreffen van grondsporen is bijvoorbeeld aanmerkelijk groter indien een proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd. Een dergelijke aanpak zou echter in dit stadium van het onderzoek een te zwaar middel vormen

Van alle boorpunten wordt de NAP-hoogte bepaald door middel van het AHN.

Figuur 17: Het plangebied nabij boorpunt 11, gezien in oostelijke richting

3 Veldonderzoek

3.1 Verrichte werkzaamheden

(VS03)

Positie boringen:	Zie figuur 24.
Gebruikt boormateriaal:	Zandguts met een diameter van 2 cm en edelmanboor met een diameter van 15 cm.
Totaal aantal boringen:	Veertien
Boordichtheid:	Bijna honderd boringen per hectare (gemiddeld)
Geboorde diepte:	1 - 2 m –Mv
Inmeten boorlocaties:	GPS, meetlint en waterpas
Boorbeschrijving:	Archeologische Standaard Boorbeschrijving (ASB 5.2)

Inspectie bodemontsluitingen en/of oppervlaktekartering: In verband met de begroeiing en bebouwing van het plangebied was geen oppervlaktekartering mogelijk. Evenmin waren bodemontsluitingen aanwezig die geïnspecteerd konden worden op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Wel was in de noordoosthoek van het plangebied een stuk braakliggende grond aanwezig waarop onlangs een schuur gesloopt is. Hier zijn echter slechts recente sloopresten aan het maaiveld aangetroffen.

Figuur 18: Het oostelijke deel van het plangebied gezien vanaf boorpunt 10 in noordwestelijke richting. Met rechts het terrein waarop onlangs een schuur gesloopt is; voor de nog bestaande schuur.

3.3 Resultaten booronderzoek

(VS03)

De ligging van de boorpunten is weergegeven op de boorpuntenkaart. De resultaten van het booronderzoek zijn opgesomd in Bijlage 1.

Tijdens het veldonderzoek is bovenin de boringen 1, 4, 10, 11, 12 en 14 een toplaag van humusrijk zand aangetroffen. De dikte hiervan loopt uiteen van veertig centimeter op boorpunt 14 tot zeventig centimeter in boring 1. Hieronder is in de boringen 10 en 14 een menglaag aangetroffen van geel zand uit de C-horizont met brokken humeus zand uit de bovenliggende laag (zie figuur 19).

Figuur 19: De menglaag die in de boringen 10 en 14 tussen de humusrijke toplaag en de C-horizont is aangetroffen.

In de tussen en rond de huidige bebouwing en de recent gesloopte schuur gezette boringen 2, 3, 5 tot en met 9 en 13 is een sterk verstoorde bodemopbouw aangetroffen met brokken slooppuin (zie figuur 20). De aanwezigheid hierin van relatief modern vensterglas en metaalresten vormt een aanwijzing dat het om 20^e eeuwse slooppuin gaat.

Figuur 20: Twee voorbeelden van de sterk verstoorde bodemopbouw met resten van slooppuin zoals deze op het oostelijke deel van het plangebied is aangetroffen.

Om de op het oostelijke deel van het plangebied vastgestelde bodemverstoring zo nauwkeurig mogelijk in kaart te kunnen brengen is hier een dicht netwerk aan zandgutsboringen gezet. Hieruit blijkt dat de bodem in deze zone één tot anderhalve meter beneden het maaiveld verstoord is. Dit contrasteert sterk met de bodemopbouw in de boringen 4, 10 en 14 die een bodemopbouw hebben die veel lijkt op de bodemopbouw die is aangetroffen in de proefsleuven die in het naastgelegen deel van Waterdael zijn gezet. Om deze bodemopbouw duidelijker te demonstreren is een kijkgat gegraven (zie figuur 22). In dit kijkgat is een ongeveer een halve meter dikke humusrijke toplaag aangetroffen met

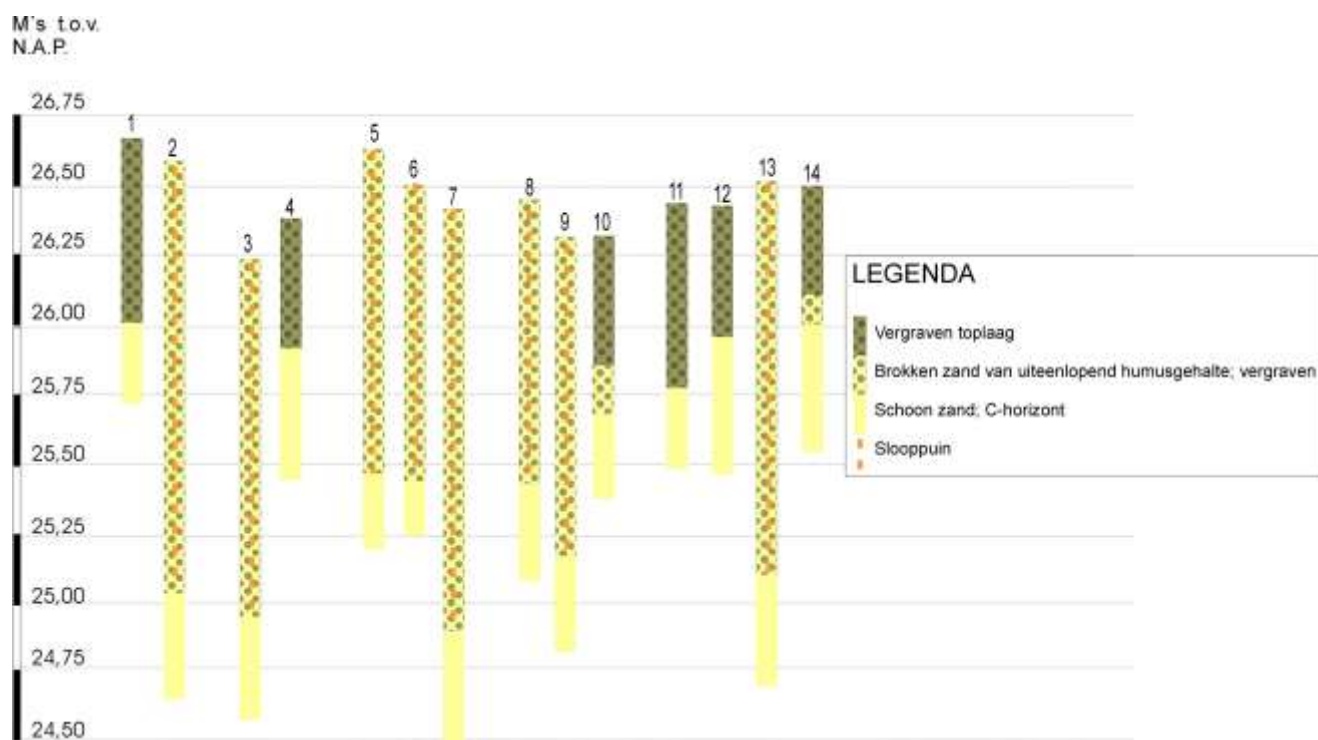
daarin relatief moderne insluitsels zoals een negentiende/twintigste eeuwse aardewerkscherf en kachelslak. Ook in de boringen 1, 4, 10, 11, 12 en 14 zijn slechts relatief moderne insluitsels aangetroffen bij het op deze punten naboren met een megaboer. Vergelijking van de bodemopbouw in het kijkgat en in de boringen 1, 4, 10, 11, 12 en 14 met die op de overige boorpunten, laat zien dat de bodem in en rond het bebouwde deel van het plangebied een halve meter tot ruim een meter in de C-horizont is verstoord. De relatief geringe bodemverstoring op de boorpunten 10 en 14 doet vermoeden dat de ligging van de oorspronkelijke boerderij op deze locatie niet geheel overeenkomt met die zoals geprojecteerd op figuur 21.

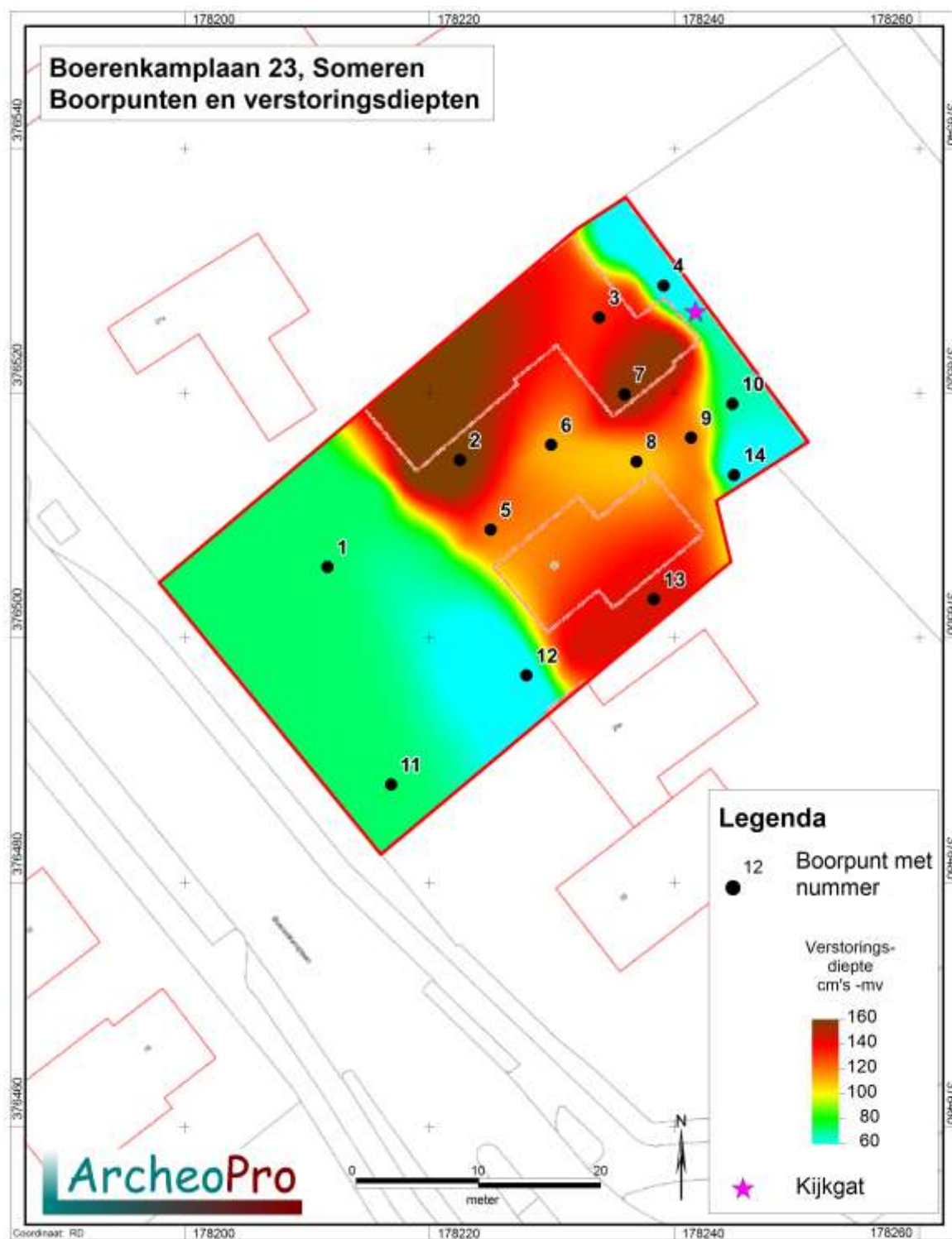
Figuur 21: De projectie van de huidige bebouwing (rode lijntjes) op de topografie uit omstreeks 1830

Figuur 22: Het bodemprofiel in het kijkgat dat langs de oostgrens van het plangebied, tussen de boorpunten 4 en 14, is gegraven.

Figuur 23: Boorprofielen

Figuur 24: Boorpunten met verstoringsdiepten

4 Conclusies en aanbevelingen

(VS07)

Volgens het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel geldt voor het plangebied in verband met de ligging buiten een gradiëntzone en niet nabij een (voormalige) waterloop, een lage verwachting voor bewoningsresten uit het paleolithicum tot en met het mesolithicum. Voor bewoningsresten uit het neolithicum tot en met de vroege-middeleeuwen is de verwachting hooguit middelhoog omdat deze (zoals uit eerder onderzoek blijkt), met name liggen op de hogere delen van het dekzandlandschap ten oosten van het plangebied. De verwachting voor nederzettingsresten uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd is daarentegen hoog in verband met de ligging tussen de historische bebouwing langs de Boerenkamplaan.

Om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen zijn binnen het plangebied veertien boringen gezet en is een kijkgat gegraven.

Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat de bodem binnen het deel van het plangebied rond de huidige bebouwing een halve meter tot een meter in de C-horizont is verstoord. In deze zone is nauwelijks nog kans op de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten. Op de overige delen van het plangebied kunnen vanaf ongeveer een halve meter beneden het maaiveld delen van grondsporen aanwezig zijn.

5 Selectieadvies (Gemeente Someren)

Omdat een groot deel van het plangebied door recente bouw en sloop activiteiten tot grote diepte verstoord is, zal de omvang van de bodemingrepen in nog niet verstoord gebied beperkt zijn. De meerwaarde aan kennis die een professioneel archeologisch onderzoek zou kunnen opleveren, lijkt daarom niet op te wegen tegen de kosten die samenhangen met een archeologisch onderzoek. Een archeologisch onderzoek door een erkend opgravingsbedrijf op basis van een door de gemeente geaccordeerd Programma van Eisen achten wij in dit geval dan ook niet noodzakelijk.

Omdat echter de aanwezigheid van archeologische resten, vanwege de hoge verwachting voor de periode Late Middeleeuwen/ Nieuwe Tijd, niet kan worden uitgesloten op basis van het uitgevoerde onderzoek, adviseren wij in de omgevingsvergunning wel de volgende voorwaarde op te nemen:

Zo mogelijk tijdens als na de uitvoering van de graafwerkzaamheden dienen de graafwerkzaamheden, welke in het plangebied onder maaiveld plaatsvinden, regelmatig door vrijwilligers van de heemkundekring gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van archeologische resten. Tijdens deze archeologische inspecties kunnen de volgende werkzaamheden worden verricht:

- Het inspecteren van de graafvlakken, waarbij gelet wordt op aardewerkscherven, voorwerpen van steen, metaal, organische resten en grondsporen.
- Het inspecteren van het graafvlak met behulp van een metaaldetector.
- Verzamelen van vondstmateriaal, zo mogelijk per spooreenheid.
- Eventuele vondsten dienen als archismelding te worden geregistreerd bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (Erfgoedwet 2016, artikel 5.4 en 5.5).

Onder 'amateurarcheologen' verstaan wij vrijwilligers die archeologisch werk verrichten en aangesloten zijn bij een archeologische vereniging en/of heemkundekring, in dit geval de heemkundekring van Asten-Someren. De regioarcheoloog van de ODZOB kan daarbij assisteren mocht dat noodzakelijk zijn.

De aanwezigheid van archeologische resten kunnen nooit geheel worden uitgesloten op basis van het uitgevoerde onderzoek. Mochten er tijdens toekomstige grondwerkzaamheden toch belangwekkende archeologische vondsten en structuren worden aangetroffen, dan dient men dit op basis van de Erfgoedwet 2016 zo spoedig mogelijk bij de gemeente Someren te melden.

Verklarende woordenlijst

Verklarende woordenlijst	
AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische Monumentenkaart
ASB	Archeologische Standaard Boorbeschrijving
Archis	Archeologisch Informatie Systeem
BP	Before Present (present=1950)
GIS	Geografische Informatie Systemen
GPS	Global Positioning System
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO	Inventariserend VeldOnderzoek
KLIC	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-mv	Onder maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PVA	Plan van Aanpak
PVE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
SBB	Standaard Boor Beschrijvingsmethode
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Archeologische tijdschaal

Periode	Datering	
Midden- en Laat Paleolithicum (oude steentijd)	250.000	- 9000
Mesolithicum (midden steentijd)	9000	- 4500
Neolithicum (nieuwe steentijd)	4500	- 2000
Bronstijd	2000	- 800
IJzertijd	800	- 12 v. chr.
Romeinse tijd	12 v chr.	- 500 n. chr.
Vroege middeleeuwen	500	- 1000
Volle middeleeuwen	1000	- 1250
Late middeleeuwen	1250	- 1500
Nieuwe tijd	1500	- heden

Bronnen

Encyclopedie van Noord-Brabant (red. A. van Oirschot, A.C. Jansen en L.S.A. Kroesen; Baarn 1985)

Grote historische Provincie Atlas van Nederland; deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857 1:50.000. Topografische dienst Wolters Noordhoff Groningen 1990

Grote historische topografische Provincie Atlas Noord-Brabant; 1905 1:25.000. Nieuwland Tilburg 2006

Grote topografische atlas van Nederland 1:50.000 Deel 4 Zuid-Nederland. Topografische dienst. Wolters Noordhoff Groningen 1997

Kadaster Topografische Dienst, Top25Raster, Top10Vector, GBKN kaarten, Emmen 2008

Luchtfoto, <http://maps.google.nl>

Provincie Noord-Brabant, Cultuurhistorische waardekaart (<http://www.noord-brabant.nl/CHW>)

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, IKAW 2 (Indicatieve kaart Archeologische Waarden), Amersfoort.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, AMK (Archeologische monumentenkaart), Amersfoort.

Rijkswaterstaat, Servicedesk Data, AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), Delft.

Stichting voor Bodemkartering, Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968.

Stichting voor Bodemkartering: Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, Staring Centrum, Wageningen, 1989

Stichting voor Bodemkartering, Geologische kaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968.

Tranchot en v. Muffling, Kartenaufnahme der Rheinlande 1803-1820

Twaalf provinciën 2007. Atlas van topografische kaarten. Nederland 1955-1965. Uitgeverij twaalf provinciën. Landsmeer.

Digitale bronnen

Ruimtelijke plannen

<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed - Archis III

<http://archis.cultureelerfgoed.nl>

Literatuur

Bont, Ch de., Cultuurhistorisch onderzoek Oost-Brabant, 1993.

Cate, J. A. M. ten. A. F. van Holst, H. Kleijer en J. Stolp, 1995. Handleiding bodemgeografisch onderzoek; richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem. Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.

Cohen, K.M. & E. Stouthamer, 2012. Beknopte toelichting bij het digitaal basisbestand paleogeografie van de Rijn-Maas Delta, Utrecht, 2012.

Es. Van W.A., Sarfatij, H. & P.J. Woltering (red.) 1988. Archeologie in Nederland; De rijkdom van het bodemarchief. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Amersfoort.

Hiddink. H. 2007. Een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven in het plangebied Someren-Waterdael III. Zuidnederlandse Archeologische Notities 86. Amsterdam.

Kuiper, M. 2006/2007. Atlas van topografische kaarten Nederland, 1955-1965. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer.

Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek (SIKB, 2006)

Bijlage 1: Boorbeschrijving

Algemene boorgegevens	
Soort boring	BAR
Projectnummer	18-105
Projectnaam	Boerenkamplaan 23, Someren
Deelgebied	NVT
Organisatie	ArcheoPro
Archis meldingsnummer	4617449100
Coördinaatsysteem	RD2000
Coördinaatsysteemdatum	ETRS89
Locatiebepaling	GPS en meetlint
Referentievlak	NAP
Bepaling maaiveldhoogte	AHN – Waterpas
Boormethode	Guts en edelman
Boordiameter	3 cm en 15 cm
Opdrachtgever	Van Dun Advies BV

Posities van boringen (boorlocaties)			
Boornummer	XCO	YCO	Meters t.o.v. NAP
1	178211.7	376505.8	26.67
2	178222.5	376514.6	26.56
3	178233.9	376526.2	26.22
4	178239.1	376528.8	26.34
5	178225.0	376508.9	26.66
6	178229.9	376515.8	26.50
7	178235.9	376519.9	26.40

8	178236.9	376514.4	26.46
9	178241.4	376516.4	26.31
10	178244.7	376519.1	26.32
11	178216.8	376488.0	26.13
12	178227.9	376497.0	26.43
13	178238.3	376503.2	26.51
14	178244.9	376513.3	26.50

Boorbeschrijving volgens ASB 5.2																			
Boor Nr.	LDO	Lithologie						Kleur				Overige kenmerken							AIS
		GD	BK	BS	BZ	BG	BH	HK	TK	IK	VLK	CO	PLH	VS	SST	BHN	BI	GI	
1	72	Z					3	BR		DO							BOV		
	100	Z		1				GE								BHC		DEZ	
2	163	Z					1/2	GE	GR		BR						VRG		
	200	Z		1				GE								BHC		DEZ	
3	134	Z					1/2	GE	GR		BR						VRG		
	170	Z		1				GE								BHC		DEZ	
4	48	Z					3	BR		DO							BOV		
	100	Z		1				GE								BHC		DEZ	
5	121	Z					1/2	GE	GR		BR						VRG		
	150	Z		1				GE								BHC		DEZ	
6	112	Z					1/2	GE	GR		BR						VRG		
	135	Z		1				GE								BHC		DEZ	
7	158	Z					1/2	GE	GR		BR						VRG		
	200	Z		1				GE								BHC		DEZ	
8	108	Z					1/2	GE	GR		BR						VRG		
	145	Z		1				GE								BHC		DEZ	
9	120	Z					1/2	GE	GR		BR						VRG		
	155	Z		1				GE								BHC		DEZ	
10	51	Z					3	BR		DO							BOV		
	67	Z					1	GE								BHAC	VRG	DEZ	
	100	Z		1				GE								BHC		DEZ	
11	72	Z					3	BR		DO							BOV		

	100	Z		1				GE								BHC		DEZ	
12	50	Z					3	BR		DO							BOV		
	100	Z		1				GE								BHC		DEZ	
13	146	Z					1/2	GE	GR		BR						VRG		
	190	Z		1				GE								BHC		DEZ	
14	42	Z					3	BR		DO							BOV		
	53	Z					1	GE								BHAC	VRG	DEZ	
	100	Z		1				GE								BHC		DEZ	

Betekenis van de afkortingen:

LDO – Onderzijde boortraject

Lithologie:

GD – Onverharde sedimenten: G = grind, K = klei, L = leem, V = veen en Z = zand

Bijmengsels: BK = bijmengsel klei, BS = bijmengsel silt, BZ = bijmengsel zand, BG = bijmengsel grind, BH = bijmengsel humus. Betekenis toegevoegde cijfers:

1 = zwak, 2 = matig, 3 = sterk en 4 = uiterst.

Kleur:

HK = hoofdkleur, BL = blauw, BR = bruin, GE = geel, GN = groen, GR = grijs, OL = olijf, OR = oranje,

PA = paars, RO = rood, RZ = roze, WI = wit, ZW = zwart.

TK = Tweede kleur (kleurafkortingen als boven).

IK = Intensiteit kleur: LI = licht en DO = donker

VLK = Vlekken (V): 2^e en 3^e letter is kleurafkorting als boven, 1 = weinig, 2 = matig, 3 = veel

Overige kenmerken:

CO = Consistentie (C): ZSL=zeer slap, SLA=slap, MSL=matig slap, MST=matig stevig, STV=stevig

PLH = plantenresten (PL0 = geen, PL1 = spoor, PL2 = weinig, PL3 = veel)

VS = veensoorten

SST = Sedimentaire structuren

BHN = Bodemhorizont; BHC = C-horizont, BHAC = AC-horizont

BI = Bodemkundige interpretaties; BOV = bouwvoor, ROG = rommelig, VRG = vergraven

GI = Geologische interpretaties; DEZ = dekzand

AIS = Archeologische indicatoren